

'Binnen afzienbare tijd roept de kijker zichzelf uit tot ster aan het mediafirmament.'

Gojim 5.1, bureau voor identiteitsonderzoek, over Lady Di, de Arousseaus en

sociale pornografie

Aan het eind van vorige eeuw worden de dokters van het Parijse hospitaal La Salpêtrière gefascineerd door de 'looks' van hun hysterische patiënten. Ze vragen zich af of hoe de hystericus eruit ziet, of de hystericus haar slachtoffer van een specifiek gezicht voorziet en hem opzadelt met specifieke houdingen en gebaren. In hun zoektocht naar neurologische pathologieën vinden ze in de fotografie natuurlijk de beste bondgenoot. Met volle overgave leggen ze onder meer de manisch-depressieve en de melancholicus voorgoed vast op de gevoelige plaat. In die visuele documenten van de gelaatstrekken, de poses, de maniertjes en de tics van hun studieobjecten hopen ze de tekenen en, meer nog, de waarheid over de ziekte gereveleerd te zien. Aan het eind van deze eeuw beoordeelt kunsthistoricus James Elkins bij het zien van een foto uit de Salpêtrière-collectie – een frontaal portret van het naakte lichaam van een veertigjarige eunuch – die manier van diagnosticeren als 'een schoolvoorbeeld van de agressieve blik'. Niet alleen het lichamelijke onderzoek en het schriftelijk verslag ervan, maar vooral de foto reduceert in zijn ogen de individuele patiënt tot louter casestudy van een medische conditie. Vooral de fotografische blik, meer nog dan de onderzoekende vinger in zijn rectum, dringt het privé-domein van de zieke met zoveel kracht binnen dat hij er geen verhaal tegen heeft. Hier betekent in beeld brengen zoveel als bezitten, controleren, objectiveren, denigreren: kijken wordt een gewelddaad die pijn doet.

In de nacht van 30 augustus 1997 belandt Lady Diana Spencer, de prinses van Wales, in de afdeling spoedgevallen van datzelfde Parijse zie-

kenhuis Pitié-Salpêtrière. Enkele uren voordien had de chauffeur van haar wagen de controle over het stuur verloren in een verwoede poging om een bende opdringerige, gemotoriseerde persfotografen af te schudden. In de fatale klap blijven hij en Diana's vriend, Dodi Al Fayed, op slag dood. Hun lijfwacht geraakt zeer zwaar gewond. Voor haar kan uitvoerige reanimatie niet meer baten. Vooraleer ze sterft van 'un choc hémorragique gravissime d'origine thoracique' ontwaakt ze nog heel even verschrikt uit haar coma – zo blokletteren de Amerikaanse populaire kranten enkele dagen later – om uit te schreeuwen dat men haar met rust moet laten. 'Go away! Leave me alone!': uit pure gewoonte verwacht ze het heldere licht boven de operatietafel met de flitslampen van die eeuwige fototoestellen, de onderzoekende gezichten van de dokters met die van vertrouwde paparazzi.

'Externe factoren zoals weer, licht en wegdek hebben in die mate een invloed op een nachtelijk weekendongeval als ze gepaard gaan met onaangepast rijgedrag, snelheid, alcohol of drugs. Niet zozeer op zichzelf,' zo schrijft Dr. Luc Beaucourt, onze eigenste specialist inzake de slachtoffertol van het weekendverkeer. De doorslaggevende externe factor in het ongeluk van Lady Diana, met name de nabijheid van de media, had de dokter zo gek niet kunnen bedenken. Zijn preventiecampagne naar roekeloze jongeren en bezorgde ouders berust weliswaar voor een groot deel op een afschrikingsmethode die begrijpelijkerwijze in de smaak valt van de media. De (voor)beelden van ter plekke gefilmde autowrakken waaruit de doden en gewonden nog maar net werden geëvacueerd, vallen ondertussen niet meer weg

te denken uit het Vlaamse tv-journaal van zondagavond. Maar zelfs in haar wildste dromen mocht vrtm niet hopen op haar aanwezigheid op het eigenlijke ogenblik van een auto-ongeluk. Dat gelukkige toeval berust tegenwoordig doorgaans bij de trotse camcorderbezitter die met dat betaalbaar en gebruiksvriendelijk apparaat onophoudelijk zijn hele bestaan, en dat van anderen, vastlegt.

Aan de overkant van de grote plas, maar via uw pc ook in uw werkkamer of op uw schoot, is Bill Gates, Microsoft-baas en pleidooibezorger van de mythe van de informatiesnelweg, ervan overtuigd dat 'bijna iedereen bereid is enkele beperkingen te accepteren in ruil voor een gevoel van veiligheid'. Die aanvaardbare beperkingen betreffen voornamelijk de inbreuk op de privacy. Met de alomtegenwoordigheid van (verborgen) camera's op openbare plekken (zoals banken, geldautomaten, luchthavens, ziekenhuizen, hotellobby's, kantoor-ingangen, autostrades en gevaarlijke kruispunten) is iedereen ondertussen al vertrouwd. Wat Gates betreft, zou een systematische uitbreiding ervan dan ook een afdoende oplossing betekenen 'wanneer het alternatief is dat men is overgeleverd aan de genade van terroristen en criminelen'. Bovendien zal die voortdurende registratie niet uit de toon vallen in wat hij zelf 'gedocumenteerde levens' noemt. Inderdaad, nog afgezien van bewakingscamera's en van de eigen camcordervideoverslagen in huiselijke kring, brengen ook medische, juridische en financiële dossiers, school-, bedrijfs-, werkloosheids-, verzekerings-, belastings-, pensioen- en verkeersdossiers, kredietkaartafrekeningen, telefoongesprekken, postordertrans-